

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

Autoritate de stat autonomă

București, Piața Valter Mărăcineanu nr. 1-3, et. 2, tel/fax. +40-21-3126578, e-mail: support@cncd.org.ro

Operator de date cu caracter personal nr. 11375

HOTĂRÂREA nr. 170 din 09.05.2018

Dosar nr.: 379/2017 conexas cu dosarul 575/2017

Petiții nr.: 5308/12.10.2017 și 5763/31.10.2017

Petentă:

Reclamați: Guvernul României

Ministerul Finanțelor Publice

Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor

Autoritatea Națională a Persoanelor cu Dizabilități

Instituția Primarului orașului Pantelimon

Instituția Primarului Municipiului Brașov

Instituția Primarului Municipiului București

Obiect: lipsa accesibilizării spațiilor publice corespunzător persoanelor cu dizabilități locomotorii, deplasabile cu cărucior

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

1. Numele, domiciliul, reședința sau sediul petentei

2. Numele, domiciliul, reședința sau sediul părților reclamate

Guvernul României

Ministerul Finanțelor Publice

Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor

Autoritatea Națională a Persoanelor cu Dizabilități

Instituția Primarului orașului Pantelimon

Instituția Primarului Municipiului Brașov

Instituția Primarului Municipiului București

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

Petenta, persoană cu dizabilitate auditivă, soția unei persoane cu handicap locomotor, sesizează C.N.C.D. cu privire la lipsa accesibilizării spațiilor publice corespunzător persoanelor cu dizabilități locomotorii, deplasabile cu cărucior

III. Procedura de citare

3. În temeiul art. 20, alin.4 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată,

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, prin adresa nr. 5014/28.09.2017 a citat părțile pentru data 17.10.2017.

4. Părțile nu s-au prezentat la audieri.

5. Procedura legal îndeplinită.

6. Prin adresa nr. 3852/03.08.2017, petentei i s-a solicitat indicarea reclamațiilor răspunzătoare pentru fiecare capăt de cerere precum și probarea celor sesizate.

7. Prin adresa nr. 6460/06.12.2017, petentei i s-a solicitat precizarea calității sale de petentă, cu indicarea discriminării la care a fost supusă, precum și atașarea certificatului de atestare a handicapului, respectiv de calitatea de persoană interesată. Petenta a atașat la dosar o serie de fotografii cu soțul său în cărucior și adrese ilizibile.

IV. Susținerile părților

Susținerile petentei

8. Petenta, pensionată anticipat, persoană cu handicap grad 2, suferind de hipoacuzie de percepție forte bilaterală, soția unei persoane cu dizabilitate locomotorie, deplasabilă cu cărucior, artist plastic, formulează plângere împotriva reclamațiilor pentru următoarele motive: lipsa accesibilizării locurilor publice, lipsa rampelor (pe străzile orașelor, la cinematografe, teatre, biserici, muzee, hoteluri), inexistența transportului adecvat pentru persoanele cu dizabilități locomotorii (autobuze, maxi taxi, trenuri, RATB), în gări nu există rampe, vagoane speciale pentru accesul persoanelor cu dizabilități locomotorii, taximetriștii din orașul Pantelimon refuză transportul persoanelor cu dizabilități locomotorii inexistența toaletelor publice adaptate accesului.

9. Petenta sesizează că reclamații nu își îndeplinesc atribuțiile privind respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și solicită Consiliului să ia măsuri coercitive pentru eradicarea fenomenului de punere în inferioritate a acestor persoane, necreând un cadru facil.

10. Petenta prezintă anumite probleme care cad în sarcina autorităților locale, Primăria Orașului Pantelimon (nealocarea la buget a sumelor de bani privind facilitățile persoanelor cu dizabilități, eliberarea cartelelor Metrorex, infrastructură, asfaltarea străzilor, iluminat public etc.).

V. Susținerile reclamațiilor

11. Prin adresa nr. 5245/10.10.2017, Guvernul României invocă excepția de necompetență a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. C.N.C.D. nu se poate subroga în drepturi altor autorități sau instituții publice și să cenzureze, din punct de vedere al legalității, activitatea acestora ori să oblige pe acestea să inițieze norme legale. C.N.C.D. nu poate constata caracterul discriminatoriu care intervine în cazul persoanelor cu handicap locomotor prin faptul că nu sunt amenajate locuri adecvate pentru aceasta. Cenzurarea actelor normative, în funcție de natura lor, revine instanțelor judecătorești sau Curții Constituționale. În ceea ce privește solicitarea petentei, numai instanțele judecătorești se pot pronunța.

12. Prin adresa 5308/12.10.2017, Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități (A.N.P.D.) invocă excepția lipsei calității procesuale pasive. Aspectul sesizat de petentă nu vizează o discriminare imputabilă A.N.P.D. Petenta nu sesizează

o faptă de discriminare imputabilă nici măcar sub aspectul unor acte normative ale căror prevederi să creeze situații de discriminare și nici nu a emis o pretenție față de A.N.P.D. Reclamatul consideră că petenta a enumerat cu titlu general anumite responsabili față de situațiile descrise. A.N.P.D. nu este îndreptățită să se pronunțe deoarece nu se poate substitui în atribuții sau obligații care incumbă altor instituții (autoritatea administrației locale, Inspectoratul de Stat în Construcții și ca instituție de control Agenția Națională de Plăți și Inspecție Socială București).

13. Primăria Municipiului București (PMB), prin adresa 5418/17.10.2017 consideră că sesizarea petentei are caracter general și comunică C.N.C.D. că a înaintat sesizarea anterioară a petentei către R.A.T.B., pentru soluționarea situația traseului liniei R.A.T.B. nr. 404. Prin adresa 5481/19.10.2017, P.M.B., în punctul său de vedere deus la dosar, referitor la accesibilizarea clădirilor de utilitate publică aflate în raza sa administrativ-teritorială, precizează că este în proces de identificare a locurilor în vederea montării echipamentelor pentru circulația persoanelor cu dizabilități în toate clădirile de utilitate publică aflate pe raza administrativ-teritorială a municipalității.

14. Primăria Orașului Pantelimon, prin notele scrise depuse la dosar nr., 5654/26.10.2017 precizează că solicitările petentei au fost și anterior aduse la cunoștința acesteia și i s-a răspuns. Față de aspectele invocate de petentă, reclamata precizează că există rampe de acces în toate clădirile și instituțiile publice de pe raza orașului Pantelimon. Referitor la transportul în comun pe raza orașului Pantelimon, aceasta precizează că există o linie RATB 404 dar și o societate comercială de drept privat cu activitate de transport public care are două linii de traseu distincte: 147 și 547. Totodată, reclamata consideră că petenta nu este discriminată, nefiindu-i încălcat niciun drept, aceasta sesizând fapte generale, privind accesul la anumite activități care nu țin de atribuțiile reclamatei. În acest sens, Primăria Orașului Pantelimon consideră că în cazul petentei nu se întrunesc cerințele premisă unei discriminări.

15. Ministerul Finanțelor Publice, prin adresa nr. 5352/13.10.2017, invocă excepția de necompetență a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, aspectele sesizate de petentă intrând în competența Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice precum și în sfera de competență a instanțelor de judecată. Totodată, acesta invocă excepția calității procesuale pasive a Ministerului Finanțelor Publice, neexistând o identitate între reclamat și persoana care este titular al dreptului în raportul juridic dedus judecății și, pe de altă parte, existența unei identități între petentă și persoana obligată în același raport juridic. Pe fond, reclamata arată că petenta nu a indicat în concret un criteriu în baza căruia a fost discriminată și, pe de altă parte, că nu se întrunesc elementele constitutive pentru constatarea unei fapte de discriminare, neexistând tratament diferit între diferite situații care se află în situații comparabile și care sunt tratate diferit.

16. Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului (A.N.P.C.), prin adresa nr. 5366/16.10.2017, precizează că are competență de soluționare a reclamațiilor consumatorilor în relația cu operatorii economici. Față de sesizarea petentei, reclamata precizează că nu există în legislația pentru protecția consumatorilor vreo prevedere referitoare la aspectele invocate de aceasta. Aspectele sesizate de petentă excedează sferei de competență a reclamatei.

17. Primăria Municipiului Braşov, în adresa nr. 5378/16.10.2017, precizează în punctul de vedere că Ordinul normativ nr. 189/2013 pentru aprobarea reglementării tehnice normativ privind adaptarea clădirilor civile şi spaţiul urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap a fost aplicat în practică şi se desfăşoară în continuare. Traseele de circulaţie pentru pietoni amenajate în ultima perioadă au fost realizate în aşa fel încât să asigure deplasarea în deplină siguranţă a persoanelor cu dizabilităţi vizuale, auditive şi locomotor. Trecherile pentru pietoni au fost amenajate cu rampe de acces pietonale între carosabil şi trotuar (au fost prezentate exemple), trecherile pentru pietoni prevăzute au fost echipate cu buton şi semnalizare sonoră (au fost prezentate exemple), pe străzile cu lăţime mai mare de 4 benzi de circulaţie s-au prevăzut insule pentru odihnă şi manevră aflate la nivelul carosabilului, în zone spitalelor au fost realizate prin marcaje, pictograme şi semnalizare pe verticală locuri rezervate persoanelor cu dizabilităţi. Staţiile mijloacelor de transport în comun şi în zona trecherilor de pietoni s-au aplicat marcaje tactile pentru persoane cu deficienţă de vedere. 165 de autobuze şi troleibuze sunt accesibilizate pentru accesul cărucioarelor persoanelor cu dizabilităţi. Toţi conducătorii auto RATBV S.A. au fost instruiţi cu privire la modul în care pot fi sprijinite persoanele cu dizabilităţi locomotorii pentru a călători cu autobuzele şi troleibuzele.

Motivele de fapt şi de drept

18. În fapt, petenta sesizează Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării cu privire la lipsa accesibilizării spaţiilor publice corespunzător persoanelor cu dizabilităţi locomotorii, deplasabile cu cărucior precum şi în ceea ce priveşte anumite probleme care cad în sarcina autorităţilor locale.

19. Luând act de plângere, astfel cum este formulată, Colegiul urmează a analiza excepţiile invocate de reclamante. **În drept**, potrivit dispoziţiilor **art.63 din Procedura Internă de Soluţionare a Petiţiilor şi Sesizărilor**, care prevăd „(1) Colegiul director se va pronunţa mai întâi asupra excepţiilor de procedură, precum şi asupra celor de fond care nu mai necesită, în tot sau în parte, analizarea în fond a petiţiei” Colegiul urmează a se pronunţa cu prioritate asupra excepţiei invocate.

20. Referitor la excepţia de necompetenţă invocată de părţile reclamate Guvernul României şi Ministerul Finanţelor Publice, Colegiul director urmează să o respingă, aspectele sesizate intrând sub incidenţa Ordonanţei de Guvern nr.137/2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările şi completările ulterioare, republicată.

21. Referitor la excepţia calităţii pasive invocată de reclamatele A.N.P.C. şi A.N.P.D., Colegiul director urmează să o admită.

22. **Pe fond**, în strânsă legătură cu aspectele reţinute anterior prin prisma sferei de competenţă instituţională în domeniu, Colegiul director urmează a analiza în ce măsură obiectul petiţiei întruneşte, în prima instanţă, elementele art. 2 al O.G. nr.137/2000, republicată, cuprins în Capitolul I ”Principii şi definiţii” al Ordonanţei şi subsecvent, elementele faptelor prevăzute şi sancţionate contravenţional în Capitolul II ”Dispoziţii Speciale”, Secţiunea I-VI din Ordonanţă. În măsura în care se reţine întrunirea elementelor discriminării, astfel cum este definită în art. 2, comportamentul în speţă

atrage răspunderea contravențională, după caz, în condițiile în care sunt întrunite elementele constitutive ale faptelor contravenționale prevăzute și sancționate de O.G. nr. 137/2000, republicată.

23. În analiza faptei de discriminare semnalate de petent, Colegiul director are în vedere îndeplinirea cumulativă a elementelor constitutive ale unei fapte de discriminare, respectiv:

a) existența unui tratament diferențiat a unor situații analoage, manifestat prin deosebire, excludere, restricție sau preferință (existența unor persoane sau situații aflate în poziții comparabile) sau omiterea de a trata în mod diferit situații diferite, necomparabile;

b) existența unui criteriu de discriminare în conformitate cu prevederile art. 2 alin. 1 din O.G. nr. 137/2000;

c) tratamentul diferențiat să aibă drept scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a unui drept recunoscut de lege;

d) tratamentul diferențiat să nu fie justificat obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluia scop să nu fie adecvate și necesare.

24. De asemenea, Colegiul director se raportează la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) în domeniu prin care s-a stipulat că diferența de tratament devine discriminare atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant că, pentru ca o asemenea încălcare să se producă, „*trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-și găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă*”.

25. CEDO a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (ex.: ***Fredin împotriva Suediei***, 18 februarie 1991; ***Hoffman împotriva Austriei***, 23 iunie 1993, ***Spadea și Scalabrino împotriva Italiei***, 28 septembrie 1995, ***Stubbings și alții împotriva Regatului Unit***, 22 octombrie 1996).

26. Astfel, în situația în care persoana care se consideră discriminată ar stabili o situație de fapt care să permită prezumția existenței unei discriminări directe sau indirecte pe baza unui criteriu interzis, punerea efectivă în aplicare a principiului egalității de tratament ar impune atunci ca sarcina probei să revină persoanei acuzate de discriminare, care ar trebui să dovedească că nu a avut loc o încălcare a principiului menționat. În acest context, reclamatul ar putea contesta existența unei astfel de încălcări, stabilind prin orice mijloc legal, în special că tratamentul aplicat persoanei care se consideră discriminată este justificat de factori obiectivi și străini de orice discriminare pe baza unui criteriu interzis.¹

¹ A se vedea în același sens și jurisprudența Curții Europene de Justiție, cauza Bilka Kaufhaus, parag.31; cauza C-33/89 Kowalska [1990] ECR I-2591, parag. 16; cauza C-184/89 Nimz [1991] ECR I-297 parag. 15; cauza C-109/88 Danfoss [1989] ECR 3199, parag. 16; cauza C-127/92, Enderby [1993] ECR 673 parag. 16.

27. În drept, sub aspectul incidenței preverilor art. 2 din O.G. nr. 137/2000, republicată, relativ la definiția discriminării, Colegiul precizează că în situația persoanelor tratate diferit, tratamentul în speță este în relație cu apartenența lor la unul dintre criteriile prevăzute în textul de lege, art. 2 alin.1 din O.G. nr.137/2000, republicată. Un aspect definitoriu al discriminării îl constituie faptul că diferența de tratament este bazată pe o caracteristică, respectiv un criteriu interzis. Ca atare, tratamentul aplicat trebuie să fie diferit de cel care a fost sau ar fi aplicabil unei persoane dintr-un grup relevant în circumstanțe similare sau comparabile. Or, discriminarea directă presupune atingerea adusă beneficiului unui drept al persoanei discriminate tocmai datorită apartenenței acesteia la un grup (de exemplu, origine rasială sau etnică, religie etc.) sau al unei caracteristici individuale (dizabilitate, gen, vârstă, boală cronică etc.). Din acest punct de vedere, discriminarea directă presupune o legătură de cauzalitate identificabilă între actul sau faptul diferențierii și apartenența la una dintre caracteristicile sau la unul dintre criteriile cuprinse în norma juridică și individualizate în cazul persoanei care este supusă discriminării. Această legătură de cauzalitate reiese din definiția cuprinsă în Art. 2 alin. 1 al Ordonanței 137/2000, în particular, prin utilizarea sintagmei „pe bază de”, dispunând că prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință „pe bază de (...)”. Legătura de cauzalitate presupune considerarea motivului sau a motivelor care au stat la baza actelor aplicate în cauzele de discriminare (tratamentul diferențiat) și impun a analiza dacă un criteriu interzis (origine rasială sau etnică, vârstă, dizabilitate, sex, religie, convingeri etc.) invocat de reclamant (petent) constituie un factor relevant sau determinant în acțiunea sau inacțiunea imputată părții reclamate (pârâtului).

28. Același raționament este aplicabil și în cazul discriminării indirecte, prevăzută în art. 2 alin.3 din O.G. nr. 137/2000, cu precizarea că raportul de cauzalitate nu este direct. În situația discriminării indirecte, ne plasăm în câmpul de aplicare al unui criteriu aparent neutru, la prima vedere, ceea ce scoate din discuție un raport de cauzalitate direct, însă în fapt se produce un dezavantaj față de o persoană sau față de un grup de persoane în raport cu o caracteristică sau un criteriu de discriminare interzis. În ceea ce privește existența acetei legături de cauzalitate între tratamentul diferit și criteriul interzis s-a pronunțat și Înalta Curte de Casație și Justiție, între altele, prin Decizia civilă nr. 1530/2009 și Decizia civilă nr. 2758/2009.

29. Curtea Europeană de Justiție a arătat că în cazurile de discriminare, în situația în care persoana care se consideră discriminată ar stabili o situație de fapt care să permită prezumția existenței unei discriminări directe sau indirecte pe baza unui criteriu interzis, punerea efectivă în aplicare a principiului egalității de tratament ar impune atunci ca sarcina probei să revină persoanei acuzate de discriminare, care ar trebui să dovedească că nu a avut loc o încălcare a principiului menționat. În acest context, reclamatul (pârâtul) ar putea contesta existența unei astfel de încălcări, stabilind prin orice mijloc legal, în special că tratamentul aplicat persoanei care se consideră discriminată este justificat de factori obiectivi și străini de orice discriminare pe baza unui criteriu interzis.

30. De asemenea, pentru a ne situa în domeniul de aplicare al art.2, alin.1 deosebirea, excluderea restricția sau preferința trebuie să aibă la bază unul dintre criteriile prevăzute de către art. 2, alin. 1, și trebuie să se refere la persoane aflate în *situații*

comparabile, dar care sunt tratate în *mod diferit* din cauza apartenenței lor la una dintre categoriile prevăzute în textul de lege menționat anterior. Așa cum reiese din motivația invocată mai devreme pentru a ne găsi în situația unei fapte de discriminare trebuie să avem două situații comparabile la care tratamentul aplicat să fi fost diferit.

31. Sub aspectul jurisdicției exercitate de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, în ceea ce privește constatarea și sancționarea faptelor de discriminare, individualizarea joacă un rol esențial atât sub aspect substanțial, faptele de discriminare fiind asimilate contravențiilor cât și sub aspect procedural, din punctul de vedere al sancționării respectiv al termenului pentru introducerea plângerii. **În lipsa individualizării faptei sub aspectul momentului nu poate fi constatată contravenția și subsecvent dispusă sancționarea contravențională.**

32. În raport de susținerile părților și înscrisurile depuse la dosar de către părți, Colegiul director este de opinie că, în prezenta speță, nu pot fi reținute fapte concrete și mijloace probatorii de natură a reține prezumția săvârșirii unei discriminări împotriva petentei. **Petentei i s-a pus în vedere să clarifice și să precizeze fiecare punct al petiției, cu capete de cerere, reclamați, fapte concrete și probate. Cu toate acestea, petenta nu și-a precizat petiția, continuând șirul de descrieri vagi în legătură cu dificultățile întâmpinate în viața de zi cu zi, fără a indica persoane fizice, juridice, trasee sau situații concrete.**

33. Astfel, Colegiul director, față de documentele depuse la dosar, pentru reclamatele Primăria Municipiului Brașov, Primăria Orașului Pantelimon și Primăria Municipiului București, nu poate reține că faptele imputate în sarcina părților reclamate întrunesc elementele art. 2 alin.1 din O.G. nr. 137/2000 republicată. Din analiza documentelor depuse la dosar, Colegiul director, referitor la capătul de cerere legat de accesibilizarea necorespunzătoare din perimetrul Orașului Pantelimon precum și la refuzul taximetriștilor din acest oraș de a transporta persoane cu dizabilități locomotorii, constată că obiectul este echivoc. În acest sens, petenta nu a indicat situații concrete pentru a determina existența unei fapte de discriminare.

34. Colegiul director recomandă părților reclamate să întreprindă toate măsurile în vederea accesibilizării clădirilor de utilitate publică, a mijloacelor de transport în comun și a infrastructurii pietonale din orașe, gări, stații de transport în comun etc. de a asigura accesul neîngrădit, în condiții de egalitate la toate serviciile publice a persoanelor cu dizabilități conform prevederilor Legii 448/2006 republicata 2008 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap și a Convențiilor la care România este parte.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare**, republicată, cu 6 voturi pentru și 3 împotriva, membrii prezenți la ședință

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Respingerea excepției de necompetență a C.N.C.D. invocată de Guvernul României și Ministerul Finanțelor Publice;
2. Admiterea excepției lipsei calității procesuale pasive invocată de Autoritatea

Națională pentru Protecția Consumatorilor și Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități;

3. Nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare (nu sunt fapte);

4. O copie a prezentei hotărâri se va comunica părților.

VI. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul

VII. Călea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicata și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.**

Membrii Colegiului director prezenți la ședință

ASZTALOS CSABA FERENC – Membru

BERTZI THEODORA – Membru

DINCĂ ILIE – Membru

GHEORGHIU LUMINIȚA – Membru

HALLER ISTVÁN – Membru

JURA CRISTIAN – Membru

LAZĂR MARIA – Membru

POPA CLAUDIA SORINA – Membru

SANDU VERONICA TATIANA - Membru

Data redactării: 11.04.2018

M.L./A.B.

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal, potrivit **OG 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii 554/2004 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.

Opinie separată exprimată de Asztalos Csaba Ferenc, Dincă Ilie și Haller István:

1. Petenta s-a referit în mod concret la neaccesibilizarea liniei de autobuz 404, astfel nu se poate admite ideea că privind acest capăt de cerere nu pot fi reținute fapte concrete.

2. Art. 20 alin. 6 din **O.G. nr. 137/2000** prevede: *„Persoana interesată va prezenta fapte pe baza cărora poate fi prezumată existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că nu a avut loc o încălcare a principiului egalității de tratament. În fața Colegiului director se poate invoca orice mijloc de probă, respectând regimul constituțional al drepturilor fundamentale, inclusiv înregistrări audio și video sau date statistice”.*

3. Opinia majoritară nu a ținut cont de principiul împărțirii sarcinii probei.

4. Având în vedere faptul că Instituția Primarului General al Municipiului București a mai fost mandat de către CNCD de două ori pentru neaccesibilizarea transportului local comun, hotărâri menținute de instanțele de contencios administrativ, trebuia să se aplice principiul inversării sarcinii probei.

5. Totodată titularul de dosar putea decide efectuarea unei investigații pentru aflarea adevărului, fără să pună o persoană cu dizabilitate să documenteze situația. În stabilirea atribuțiilor CNCD, art. 19 alin. 1 din **O.G. nr. 137/2000** prevede: *„În vederea combaterii faptelor de discriminare, Consiliul își exercită atribuțiile în următoarele domenii: [...] c) investigarea, constatarea și sancționarea faptelor de discriminare”.* Este de neînțeles motivul pentru care nu s-a efectuat o investigație pentru aflarea adevărului.

6. Mai mult, partea reclamată a recunoscut situația afirmând că a înaintat sesizarea petentei către R.A.T.B. pentru soluționarea situația traseului liniei R.A.T.B. nr. 404, respectiv că este în proces de identificare a locurilor în vederea montării echipamentelor pentru circulația persoanelor cu dizabilități în toate clădirile de utilitate publică aflate pe raza administrativ-teritorială a municipalității.

7. Reclamata trebuia să întreprindă aceste măsuri la apariția **Legii 448/2006**, pentru a ajunge la implementare în termenul prevăzut de lege, și nu la 12 ani de la emiterea legii și doar în urma unei sesizări venite de la o persoană a cărei acces nu s-a asigurat în condițiile legii. Este uluitor faptul că în ciuda răspunsului reclamatului opinia majoritară a considerat că nu poate constata fapte de discriminare.

8. În continuare înserăm, din motivare hotărârilor în care discriminarea a fost constatată, cu aplicarea unor amenzi (prin **Hotărârea nr. 357 din 11.05.2016** în **Dosarul nr: 2A/2016** Instituția Primarului General al Municipiului București a primit amenda de 10.000 lei):

5.2. **Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 privind combaterea și sancționarea tuturor formelor de discriminare**, republicată (în continuare **O.G. nr. 137/2000**) la art. 2 alin. 1 prevede: „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”

5.3. Astfel se poate considera discriminare

- o diferențiere
- bazată pe un criteriu
- care atinge un drept.

5.4. În conformitate cu jurisprudența CEDO în domeniu, diferența de tratament devine discriminare atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant că pentru ca o asemenea încălcare să se producă „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-și găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă”. CEDO a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (ex.: **Fredin împotriva Suediei**, 18 februarie 1991; **Hoffman împotriva Austriei**, 23 iunie 1993, **Spadea și Scalabrino împotriva Italiei**, 28 septembrie 1995, **Stubbings și alții împotriva Regatului Unit**, 22 octombrie 1996).

5.5. În hotărârea dată în cazul **Thlimmenos împotriva Greciei** din 6 aprilie 2000, CEDO a concluzionat că „dreptul de a nu fi discriminat, garantat de Convenție, este încălcat nu numai atunci când statele tratează în mod diferit persoane aflate în situații analoage, fără a oferi justificări obiective și rezonabile, dar și atunci când statele omit să trateze diferit, tot fără justificări obiective și rezonabile, persoane aflate în situații diferite, necomparabile”.

5.6. În concluzie, există o diferențiere dacă persoanele aflate în situații similare sunt tratate în mod diferențiat, sau dacă persoane aflate în situații diferite sunt tratate în mod identic.

5.7. Colegiul director constată că neadaptarea autobuzelor care asigură transportul local pentru transportul persoanelor cu dizabilități locomotorii reprezintă o diferențiere, situația diferită a acestei categorii de persoane privind accesul în mijloacele de transport în comun nu a fost tratat în mod diferit, prin asigurarea efectivă a accesului.

5.8. Fapta de discriminare este determinată de existența unui criteriu. Se poate invoca orice criteriu (**O.G. nr. 137/2000**, art. 2 alin. 1: [...] „pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu” [...]; **Protocolul adițional nr. 12 la Convenția europeană a drepturilor omului** (în continuare **Protocolul nr. 12**), art. 1 alin. 1: [...] „fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație”), iar între acest criteriu și faptele imputate reclamatului trebuie să existe un raport de cauzalitate.

5.9. Colegiul director constată că dizabilitatea este criteriul diferențierii.

5.10. O faptă poate fi considerată discriminatorie dacă atinge un drept, oricare dintre cele garantate de tratate internaționale ratificate de România sau cele prevăzute de legislația națională (**O.G. nr. 137/2000**, art. 1 alin. 2: „Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate în special în exercitarea următoarelor drepturi: [...]”, art. 2 alin. 1: [...] „restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor

recunoscute de lege [...]”; **Protocolul nr. 12**, art. 1 alin. 1: „*Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege [...]*”.

5.11. În analiza dreptului Colegiul director se raportează atât la prevederile tratatelor internaționale în domeniu cât și la prevederile legislației interne.

Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată de România prin **Legea nr. 221/2010**, stabilește următoarele:

Art. 9 (accesibilitate):

„1. Pentru a da persoanelor cu dizabilități posibilitatea să trăiască independent și să participe pe deplin la toate aspectele vieții, Statele Părți vor lua măsurile adecvate pentru a asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații și la alte facilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în zonele urbane, cât și rurale. [...]”

Art. 19 (Viață independentă și integrare în comunitate)

„Statele Părți la această Convenție recunosc dreptul egal al tuturor persoanelor cu dizabilități de a trăi în comunitate, cu șanse egale cu ale celorlalți, și vor lua măsuri eficiente și adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură pe deplin de acest drept și de deplina integrare în comunitate și participare la viața acesteia. [...]”

Art. 20 (Mobilitatea personală):

„Statele Părți vor lua măsuri eficiente pentru a asigura o mobilitate personală, în cel mai înalt grad posibil de independență a persoanelor cu dizabilități. [...]”

Legea nr. 448/2006 are următoarele prevederi relevante:

Art. 6: „Persoanele cu handicap beneficiază de drepturi la: [...] e) locuință, amenajarea mediului de viață personal ambiant, transport, acces la mediul fizic, informațional și comunicațional.”

Art. 9, alin. 1: „Pentru protecția sănătății fizice și mentale a persoanelor cu handicap, autoritățile publice au obligația să ia următoarele măsuri specifice: [...] b) să creeze condiții de disponibilitate, respectiv de transport, infrastructură, rețele de comunicare, a serviciilor medicale și sociomedicale.”

Art. 22: „Autoritățile administrației publice locale au obligația să ia următoarele măsuri specifice în vederea asigurării transportului în comun al persoanelor cu handicap:

- a) să achiziționeze mijloace de transport în comun adaptate;
- b) să adapteze mijloacele de transport în comun aflate în circulație în limitele tehnice posibile, conform reglementărilor în vigoare;
- c) să realizeze, în colaborare ori în parteneriat cu persoanele juridice, publice sau private, programe de transport al persoanelor cu handicap.”

5.12. În concluzie, sunt incidente prevederile art. 2 alin. 1 a **O.G. nr. 137/2000**, republicată. Neasigurarea pe toate mijloacele de transport comun local al transportului persoanelor cu dizabilități locomotorii reprezintă discriminare directă, întrucât se crează o deosebire pe criteriul dizabilității, care are ca efect restrângerea exercitării, în condiții de egalitate, a dreptului de a beneficia de serviciile oferite în domeniul transportului comun.

5.13. Motivațiile de genul „nu au existat reclamații” sau „mijloacele de transport neadaptate sunt spre zone industriale” nu au relevanță. Pe de o parte legea nu prevede că mijloacele de transport trebuie adaptate la cerere, pe de altă parte persoanele cu dizabilități locomotorii beneficiază de dreptul la muncă și au dreptul să folosească inclusiv mijloacele de transport local care se deplasează spre zone industriale.

5.14. Art. 2 alin. 4 al **O.G. nr. 137/2000** stabilește: „Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale.”

5.15. Colegiul director constată că reclamații au avut un comportament pasiv, care a produs efecte ce au defavorizat în mod nejustificat persoanele cu dizabilități locomotorii, astfel sunt incidente prevederile art. 2 alin. 4 al **O.G. nr. 137/2000**. Această faptă atrage răspunderea contravențională a reclamaților. Obligațiile primarilor sunt stabilite de art. 22 al **Legii nr. 448/2006**, care prevede în mod imperativ: „*Autoritățile administrației publice locale au obligația [...]*”. Obligațiile Agenției Naționale pentru Plăți și Inspecție Socială (Ministerul Muncii, Familiei Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice) sunt stabilite de art. 100 al **Legii nr. 448/2006**, care prevede obligația reclamatului de a constata și de a sancționa nerespectarea prevederilor legale. Colegiul director constată că nu s-a luat nici o măsură nici în urma trimiterii unor adrese, prin care s-a atras atenția Ministerului Muncii, Familiei Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice asupra problemelor existente.

5.16. Conform art. 10 al **O.G. nr. 137/2000**, „*Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, discriminarea unei persoane fizice, a unui grup de persoane din cauza apartenenței acestora ori a persoanelor care administrează persoana juridică la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauza prin: [...] g) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de companiile de transport în comun – prin avion, vapor, tren, metrou, autobuz, troleibuz, tramvai, taxi sau prin alte mijloace; h) refuzarea acordării pentru o persoană sau un grup de persoane a unor drepturi sau facilități.*”

5.17. Colegiul director constată că prin neasigurarea transportului persoanelor cu dizabilități locomotorii s-a refuzat accesul acestor categorii de persoane la serviciile oferite de companiile de transport în comun, fiind refuzate și acordarea drepturilor stabilite de legislație (a se vedea pct. 5.12.), astfel sunt incidente prevederile art. 10, lit. g și h ale **O.G. nr. 137/2000**.

5.18. Conform art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată, „*Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intra sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.*”

5.19. Se poate constata că persoanele cu dizabilități din mai multe localități sunt puși să aștepte până când vine un mijloc de transport local dotat cu facilitățile necesare, totodată nu pot utiliza linii întregi pe care circulă doar mijloace neadaptate, ceea ce crează o atmosferă umilitoare privind persoanele cu dizabilități locomotorii. În consecință sunt incidente și prevederile art. 15 ale **O.G. nr. 137/2000**.

5.20. Colegiul director consideră că faptele de discriminare au fost produse și de către primarii care au refuzat să acorde răspunsuri concrete, având în vedere prevederile art. 26 alin. 6, care stabilește: „*Persoana interesată va prezenta fapte pe baza cărora poate fi prezumată existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că nu a avut loc o încălcare a principiului egalității de tratament.*”

5.21. Conform art. 26 alin. 1 (având în vedere modificările ulterioare, aplicabile faptei continue), „*contravențiile prevăzute la art. 2 alin. (4), (5) și (7), art. 5-8, art. 10, art. 11 alin. (1), (3) și (6), art. 12, art. 13 alin. (1), art. 14 și 15 se sancționează cu amendă de la 1.000 lei la 30.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă de la 2.000 lei la 100.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate*”.

5.22. Colegiul director aplică amenda contravențională de 30.000 lei pentru Ministerului Muncii, Familiei Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, având în vedere următoarele:
- discriminarea a vizat un grup de persoane;

- reclamatul este ministerul responsabil în mod direct de respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilitate;
- discriminarea durează de o perioadă extrem de lungă;
- chiar după două autosesizări și constatarea discriminării nu au fost luate măsuri din partea ministerului.

5.23. Colegiul director aplică în mod similar amenda contravențională de 30.000 lei pentru Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, având în vedere următoarele:

- discriminarea a vizat un grup de persoane;
- reclamatul este responsabil în mod direct de sancționarea autorităților publice locale care nu respectă prevederile **Legii 448/2006**;
- discriminarea durează de o perioadă extrem de lungă;
- chiar după două autosesizări și constatarea discriminării nu au fost luate măsuri din partea ministerului;
- sancțiunile anterioare aplicate nu s-au dovedit a fi descurajante, astfel este nevoie de aplicarea unei sancțiuni mai consistente.

5.24. Colegiul director aplică amenda contravențională de 10.000 lei pentru de primarii care au refuzat acordarea unui răspuns și pentru primarii din localitățile unde situația anterioară nu s-a schimbat, existând un număr considerabil de mijloace de transport neadaptate: București (primarul general al Capitalei), Alba Iulia, Baia Mare, Bacău, Brăila, Călărași, Cluj-Napoca, Craiova, Deva, Drobeta Turnu Severin, Iași, Piatra Neamț, Ploiești, Râmnicu Vâlcea, Reșița, Timișoara, Tîrgu Mureș, Tulcea, Zalău, având în vedere următoarele:

- discriminarea a vizat un grup de persoane;
- discriminarea durează de o perioadă extrem de lungă;
- chiar după două autosesizări și constatarea discriminării nu au fost luate măsuri;
- sancțiunile anterioare aplicate nu s-au dovedit a fi descurajante, astfel este nevoie de aplicarea unei sancțiuni mai consistente;
- în conformitate cu prevederile **Legii nr. 215/2001**, art. 61 alin. 2, prima obligație a primarului este de a asigura respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, totodată primarii au depus jurământ privind respectarea legislației.

5.25. Se aplică amendă contravențională de 8000 lei pentru primarii din localitățile unde se poate observa o ameliorare șoară a problemei, însă există în continuare un număr considerabil de mijloace de transport neadaptate: Arad, Brașov, Oradea, Satu Mare, Slatina, Suceava, Tîrgu Jiu, Vaslui, având în vedere următoarele:

- discriminarea a vizat un grup de persoane;
- discriminarea durează de o perioadă extrem de lungă;
- chiar după două autosesizări și constatarea discriminării au fost luate doar măsuri cu un impact mai redus;
- sancțiunile anterioare aplicate nu s-au dovedit a fi descurajante, astfel este nevoie de aplicarea unei sancțiuni mai consistente;
- în conformitate cu prevederile **Legii nr. 215/2001**, art. 61 alin. 2, prima obligație a primarului este de a asigura respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, totodată primarii au depus jurământ privind respectarea legislației.

5.26. Pentru primarii reclamați care au adoptat măsuri ce au dus la o îmbunătățire semnificativă a situației (Buzău, Focșani) Colegiul director aplică sancțiunea de avertisment, pentru a-i încuraja în procesul de soluționare a problemei.

5.27. Este relevant faptul că o curte de apel, într-un caz în care s-a constatat că două firme private de taxi nu au toate mașinile adaptate, a aplicat amendă contravențională în cuantum de 10.000 lei la prima constatare a faptei.

5.28. Conform alin. 2, art. 26 al **O.G. nr. 137/2000**, „*Consiliul sau, după caz, instanța de judecată poate obliga partea care a săvârșit fapta de discriminare să publice, în mass-media, un rezumat al hotărârii de constatare, respectiv al sentinței judecătorești*”.

5.30. În consecință Colegiul director obligă reclamații față de care s-a constatat discriminarea să comunice următorul rezumat al prezentei hotărâri în presa națională (ministerul și agenția) respectiv în mass-media locală (primarii), cât și pe propria pagină de internet.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare**, republicată, cu unanimitatea membrilor prezenți la ședință

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Neasigurarea condițiilor de transport pentru persoanele cu dizabilități locomotorii reprezintă discriminare conform art. 2 alin. 1 și 4, coroborate cu art. 10 lit. g) și h) și art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, și conform **Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități**, art. 9, 19 și 20, ratificată de România prin **Legea nr. 221/2010**;

2. Aplicarea amenzii contravenționale de 30.000 lei pentru Ministerul Muncii, Familiei Protecției Sociale și Persoanelor Vârștnice, conform prevederilor art. 26 alin. 1 din **O.G. nr. 137/2000**;

3. Aplicarea amenzii contravenționale de 30.000 lei pentru Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, conform prevederilor art. 26 alin. 1 din **O.G. nr. 137/2000**;

4. Aplicarea amenzii contravenționale de 10.000 lei pentru de primarii din București (primarul general al Capitalei), Alba Iulia, Baia Mare, Bacău, Brăila, Călărași, Cluj-Napoca, Craiova, Deva, Drobeta Turnu Severin, Iași, Piatra Neamț, Ploiești, Râmnicu Vâlcea, Reșița, Timișoara, Tîrgu Mureș, Tulcea, Zalău, conform prevederilor art. 26 alin. 1 din **O.G. nr. 137/2000**;

5. Aplicarea amenzii contravenționale de 8.000 lei pentru de primarii din Arad, Brașov, Oradea, Satu Mare, Slatina, Suceava, Tîrgu Jiu, Vaslui, conform prevederilor art. 26 alin. 1 din **O.G. nr. 137/2000**;

6. Aplicarea sancțiunii de avertisment contravențional pentru primarii din Buzău și Focșani, conform prevederilor **O.G. nr. 2/2001** art. 5 alin. 2 pct. a), art. 6 alin. 1 și art. 7;

7. Obligă Ministerul Muncii, Familiei Protecției Sociale și Persoanelor Vârștnice, Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, primarii din București, Alba Iulia, Arad, Baia Mare, Buzău, Brașov, Brăila, Buzău, Călărași, Cluj Napoca, Craiova, Deva, Drobeta Turnu Severin, Focșani, Galați, Iași, Oradea, Piatra Neamț, Ploiești, Rîmnicu Vâlcea, Reșița, Satu Mare, Slatina, Suceava, Timișoara, Tîrgu Jiu, Tîrgu Mureș, Tulcea, Vaslui să publice rezumatul hotărârii în presa națională (ministerul și agenția) respectiv în mass-media locală (primarii), cât și pe propria pagină de internet

8. În virtutea prevederilor art. 19 lit. d) din **O.G. nr. 137/2000**, se va monitoriza dacă în termen de 9 luni problemele au fost sau nu remediate.

5. O copie a prezentei hotărâri se va comunica reclamațiilor și Organizației Naționale a Persoanelor cu Handicap din România.

Motivat Haller István
14.05.2018